

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 19 grudnia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący:SSO Zofia Lehmann

Protokolant:st. Sekr. Sąd. Elżbieta Witaszczyk

po rozpoznaniu w dniu 23 października 2018 r. w Poznaniu na rozprawie sprawy z powództwa

M. Ś. (1), zam. ul. (...)(...), (...)-(...) P.

małoletniej D. Ś. (1), reprezentowanej przez powódkę M. Ś. (1), zam. ul. (...)(...), (...)-(...) P.

małoletniego D. Ś. (2), reprezentowanego przez powódkę M. Ś. (1), zam. ul. (...)(...), (...)-(...) P.

przeciwko (...) S.A.V. (...), Al. (...), (...)-(...) W.

- o zapłatę

I. Zasądza od pozwanego na rzecz powódki M. Ś. (1):

- a. **kwotę 44.000,-zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 14 sierpnia 2014 roku do dnia zapłaty;**
- b. **kwotę 498,40,-zł tytułem zwrotu kosztów leczenia D. Ś. (1), z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 14 sierpnia 2014 roku do dnia zapłaty;**
- c. **kwotę 5.500,-zł tytułem odszkodowania z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 14 sierpnia 2014 roku do dnia zapłaty.**

II. Zasądza od pozwanego na rzecz każdego z małoletnich powodów tj. D. Ś. (1) i D. Ś. (2) – reprezentowanych przez powódkę M. Ś. (1):

- a. **kwoty po 27.500,-zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 14 sierpnia 2014 roku do dnia zapłaty;**
- b. **kwoty po 5.500,-zł tytułem odszkodowania z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 14 sierpnia 2014 roku do dnia zapłaty;**
- c. **kwoty po 825,-zł miesięcznie tytułem rent płatnych do rąk ich matki tj. powódki M. Ś. (1) do 10-dnia miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi ich płatności – począwszy od dnia 10 października 2013 roku.**

III. W pozostałym zakresie powództwo oddala.

IV. Koszty niniejszego postępowania rozdziela między stronami obciążając nimi w 7/10 częściach powodów, a w 3/10 częściach pozwanego i w związku z tym:

- a. **zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 6.584,-zł z tytułu zwrotu części uiszczonej przez nich opłaty sądowej oraz kwotę 4.320,-zł z tytułu zwrotu części poniesionego przez nich kosztu ich procesowego zastępstwa;**
- b. **zasądza od powodów na rzecz pozwanego kwotę 225,53,-zł z tytułu zwrotu części wydatków poniesionych przez niego na przeprowadzone w niniejszej sprawie dowody z opinii biegłych;**
- c. **zasądza od powódki M. Ś. (1) na rzecz pozwanego kwotę 10.080,-zł z tytułu zwrotu części poniesionego przez niego kosztu jego procesowego zastępstwa;**
- d. **pozostałymi kosztami niniejszego postępowania obciąża każdą ze stron w zakresie przez nie poniesionym;**
- e. **odstępuje od obciążania małoletnich powodów D. Ś. (1) i D. Ś. (2) reprezentowanych przez powódkę M. Ś. (1) częścią kosztu poniesionego przez pozwanego procesowego zastępstwa.**

SSO Zofia Lehmann

Sygn. akt **XII C 455/16**

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 23 lutego 2016 roku, który do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynął w dniu 7 marca 2016 roku, działająca przez pełnomocnika w osobie adwokata, powódka **M. Ś. (1)** w imieniu swoim i jako przedstawiciel ustawy małoletnich powodów **D. Ś. (1)** oraz **D. Ś. (2)** skierowała p-ko pozwanemu **(...) S.A. V. (...) z/s w W.** żądania:

-zasądzenia od niego na rzecz każdego z nich kwoty po **3.000,- zł** miesięcznie tytułem rent płatnych odpowiednio na jej rzecz i na rzecz w/w małoletnich do jej rąk - do 10 dnia miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi ich płatności począwszy od dnia 10 października 2013 roku,

-zasądzenia od niego na rzecz każdego z nich kwot po **10.000,- zł** tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 14 sierpnia 2014 roku - do dnia zapłaty,

-zasądzenia od niego na rzecz każdego z nich kwoty po **100.000,-zł** tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 14 sierpnia 2014 roku do dnia zapłaty,

-zasądzenia od niego na jej rzecz kwoty **906,17,- zł** tytułem zwrotu kosztów leczenia jej męża **D. Ś. (1)** wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 14 sierpnia 2014 roku – do dnia zapłaty;

nadto:

-udzielenia – na czas trwania niniejszego postępowania – zabezpieczenia roszczeń jej i roszczeń w/w małoletnich powodów przez nią reprezentowanych dotyczących rent – w sposób przez nią zaproponowany;

nadto:

-przeprowadzenia dowodów przez nią wskazanych co do tego przez nią sprecyzowanych;

nadto:

-przeprowadzenia rozprawy pod nieobecność jej lub jej pełnomocnika.

Na tego poparcie:

- opisała przebieg stojącego u podstaw cyt. roszczeń zdarzenia z 2 października 2013 roku i jego skutki,
- opisała prowadzone na jego tle przed Sądem Rejonowym dla W.w. W. postępowanie karne i jego wynik,
- opisała zasady odpowiedzialności pozwanego co do zgłoszonych przez nią wobec niego żądań i okoliczności towarzyszące ich relacjom w tym zakresie zaistniałych do momentu zawiśnięcia tego sporu,
- opisała możliwości zarobkowe nie żyjącego jej męża, a ojca małoletnich powodów **D. Ś. (1)**
- opisała jego plany zawodowe i jego osobowość,
- opisała sytuację ich rodziny w każdym aspekcie za jego życia i po jego śmierci,
- opisała potrzeby jej i w/w małoletnich powodów,
- podała podstawy prawne zgłoszonych przez nią wobec pozwanego roszczeń powołując się także wielokrotnie na poglądy prezentowane w tym temacie w doktrynie i w judykaturze (k. 1 – 51 akt).

W reakcji na to pozwany (...) **SA V. (...) z/s w W.**, reprezentowany przez pełnomocnika w osobie adwokata, złożył w dniu 4 kwietnia 2016 roku w Sądzie Okręgowym w Poznaniu – datowaną na dzień 1 kwietnia 2016 roku – odpowiedź na pozew, w treści której wniosł:

- o oddalenie powództwa powódki **M. Ś. (1)** z punktu I, II, V, VIII pozwu – w całości,
- o oddalenie powództwa małoletniej powódki **D. Ś. (1)** reprezentowanej przez powódkę **M. Ś. (1)** z punktu III, VI, IX pozwu – w całości,
- o oddalenie powództwa małoletniego powoda **D. Ś. (2)** reprezentowanego przez powódkę **M. Ś. (1)** z punktu IV, VII, X pozwu – w całości,
- o oddalenie jej wniosków o udzielenie zabezpieczenia – z punktu XI, XII, XIII pozwu,
- o zasądzenie od każdego z powodów na jego rzecz zwrotu kosztów przedmiotowego procesu, w tym kosztu jego procesowego zastępstwa – wg norm przepisanych; przy czym w razie oddalenia w całości roszczeń małoletnich powodów – o nie obciążanie ich tymi kosztami;

nadto:

- o przeprowadzenie zawnioskowanych przez niego dowodów co do okoliczności przez niego podanych;

nadto:

- o oddalenie wskazanych przez niego wniosków dowodowych powodów.

W motywacji zaprezentowanego stanowiska:

- zakwestionował ich roszczenia – ponad kwoty wypłacone im przez niego z ich tytułów,
- zaakcentował argument o przyczynieniu się przez nie żyjącego **D. Ś. (1)** do związanego z nimi zdarzenia i tym samym jego skutków, wynikającego z postępowania dowodowego przeprowadzonego na tym tle przez Sąd Rejonowy W. (...)we W.
- zakwestionował ich żądania dotyczące rent z racji wysokości osiągniętych przez nich rent rodzinnych,
- ustosunkował się do podawanych przez nich dochodów w/w zmarłego,

-ustosunkował się do ich twierdzeń co do jego planów dotyczących nabycia nieruchomości, w konsekwencji czego wniósł o oddalenie niektórych wniosków dowodowych powodów,

-ustosunkował się do przedstawionych przez nich kosztów ich utrzymania i wychowania,

-ustosunkował się też do ich żądań w zakresie odszkodowania oraz zadośćuczynienia zarówno w zakresie ich zasady, jak i w zakresie ich wysokości,

-ustosunkował się do ich wniosków o udzielenie – na czas trwania tego procesu – zabezpieczenia ich roszczeń z tytułu renty (k. 553 – 566 akt).

W procesowych pismach:

-powodowie: z dni 12 kwietnia 2016 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło w dacie 14 kwietnia 2016 roku (k. 586 – 588 akt), 29 listopada 2016 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło w dacie 1 grudnia 2016 roku (k. 729 – 731 akt), 11 kwietnia 2017 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło w dacie 12 kwietnia 2017 roku (k. 819 – 821 akt), 24 maja 2017 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło w dacie 25 maja 2017 roku (k. 884 – 888 akt), 5 czerwca 2017 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło w dacie 6 czerwca 2017 roku (k. 895 – 896 akt), 9 sierpnia 2017 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło w tym samym dniu (k. 914 – 915 akt), 12 września 2017 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło tego samego dnia (k. 977 – 982 akt), 10 listopada 2017 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło w dacie 13 listopada 2017 roku (k. 1030 – 1034 akt), 8 stycznia 2018 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło następnego dnia (k. 1060 – 1063 akt), 12 lutego 2018 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło następnego dnia (k. 1114 – 1118 akt),

-pozwany: z dni 5 kwietnia 2017 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło w dacie 7 kwietnia 2017 roku (k. 808 – 809, 823 – 825 akt), 6 września 2017 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło tego samego dnia (k. 869 akt), 13 lutego 2018 roku, które do Sądu Okręgowego w Poznaniu wpłynęło w dacie 15 lutego 2018 roku (k. 1119 akt),

ustosunkowywali się do twierdzeń przeciwnika; przeprowadzonych w tej sprawie dowodów; zgłaszali własne.

W dacie 25 maja 2016 roku wydane zostało w niniejszej sprawie postanowienie o udzieleniu – na czas trwania niniejszego postępowania - zabezpieczenia w zakresie żądań powodów od pozwanego dotyczących rent (k. 632, 657 - 662 akt); złożone na nie przez powódkę **M. Ś. (1)** zażalenie zostało przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu w dniu 28 października 2016 roku w sprawie o sygn. akt(...)oddalone (k. 705 – 708 akt).

Na rozprawach wyznaczonych w tej sprawie w dniach 11 maja 2016 roku (k. 608 - 610 akt), 7 września 2016 roku (k. 677 – 678 akt); 22 listopada 2016 roku (k. 724 akt), 17 lipca 2018 roku (k. 1193 – 1194 akt), 23 października 2018 roku (k. 1208 akt) strony podtrzymywały swoje stanowiska.

Ustalenia stanu faktycznego:

A. W dniu 2 października 2013 roku we W. na skrzyżowaniu ulic (...) doszło do wypadku drogowego polegającego na tym, że kierujący ciągnikiem siodłowym marki v. o numerze rejestracyjnym (...) z naczepą marki koegel o numerze rejestracyjnym (...) **T. Z.** jadąc z kierunku ul. (...) i wykonując manewr skrętu w lewo – nie zachował szczególnej ostrożności wjeżdżając na nie po zapaleniu się na sygnalizacji świetlnej czerwonego światła dla jego kierunku ruchu i zajeżdżając drogę **D. Ś. (3)** prowadzącemu motocykl marki d. o numerze rejestracyjnym PO (...) - jadącemu ulicą (...) z przeciwnego kierunku na wprost przez powyższe skrzyżowanie wjeżdżając na nie z nieprawidłowej pozycji i przed zapaleniem się dla jego kierunku ruchu zielonego światła – doprowadzając do zderzenia z nim. Doznane przez niego – w następstwie powyższego obrażenia skutkowało jego śmiercią, która nastąpiła w dniu 29 marca 2014 roku.

-Wszczęte w związku z tym postępowanie karne – zakończyło się prawomocnym wyrokiem wydanym w dniu 31 lipca 2014 roku przez Sąd Rejonowy dla W. (...) we W. w sprawie o sygn. akt (...) uznającym w/w **T. Z.** winnym popełnienia tego czynu i wymierzającym mu za to karę (k. 52 akt; akta SR dla W. (...) we W. o sygn. (...)).

-Do zdarzenia tego w 45 % przyczynił się obecnie nie żyjący wskazany **D. Ś. (1)** poprzez nie dostosowanie się do zaistniałej sytuacji w ruchu drogowym; nie zachowanie bezpiecznej prędkości i techniki jazdy; wjazd na opisane skrzyżowanie w czasie znajdowania się na nim innego uczestnika ruchu drogowego (opinia stałego biegłego sądowego J. P.; opinie w aktach karnych j.w.).

B. W związku z doznanymi przez niego – w tego następstwie – obrażeniami był on pacjentem:

* (...) Szpitala (...) we W. – Kliniki (...) i Intensywnej T. i – do 5 listopada 2013 roku;

* Szpitala Wojewódzkiego w P. – Oddziału A. (...) z Zespołami (...) oraz (...) D., O.z pododdziałem dla (...) – do 24 marca 2014 roku,

* Szpitala (...) w R. spółki z oo z/s w R. – do 29 marca 2014 roku (dokumentacja medyczna; zeznania powódki M. Ś. (1); zeznania świadków M. M., J. M., M. T., P. T., M. W. (1), K. C.).

-Z uwagi na stan w/w – w dacie 3 stycznia 2014 roku powódka **M. Ś. (1)** złożyła w I.Sądu Okręgowego w P. wniosek o jego ubezwłasnowolnienie – w trakcie wszczętego w związku z tym postępowania w sprawie o sygn. akt (...) została w dniu 3 marca 2014 roku wydana opinia z dziedziny psychologii i psychiatrii (k. 69 – 70 akt; zeznania powódki j.w.; akta SO w Poznaniu o sygn. (...))

-W dacie 29 marca 2014 (...) **Ś.** zmarł, co stwierdzone zostało aktem zgonu z tego dnia Urzędu Stanu Cywilnego w R. o numerze (...) (k. 72 – 73 akt).

C. Pozwany zarejestrowany jest w Krajowym Rejestrze Sądowym – rejestrze przedsiębiorców za numerem (...) ; z zapisu jego Działu (...), rubryki 1 (przedmiot działalności) wynika, iż dotyczy ona wykonywania działalności ubezpieczeniowej bezpośredniej i reasekuracyjnej (k. 74 – 80, 568 – 577 akt). W dacie w/opisanego zdarzenia miał on zawartą z jego sprawcą umowę obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody wyrządzone ruchem tych pojazdów stwierdzoną polisą o numerze (...) (akta pozwanego).

-W dniu 24 kwietnia 2013 roku powódka **M. Ś. (1)** w imieniu własnym i działając jako przedstawiciel ustawowy w/ w małoletnich powodów zgłosiła mu powyższe domagając się w związku z tym od niego określonych przez nią kwot tytułem zadośćuczynienia, odszkodowania, zwrotu kosztów leczenia cyt. zmarłego, zwrotu kosztów jego pogrzebu – na tym tle wszczął on postępowanie o oznaczeniu szkody numerem (...) (akta pozwanego; k. 81 82 akt). Decyzją z dnia 12 sierpnia 2014 roku – podtrzymaną decyzją z dnia 22 października 2014 roku – przyznał on na jej rzecz kwotę **7.500,- zł** z tytułu zadośćuczynienia oraz kwotę **9.000,- zł** z tytułu odszkodowania i odpowiednio na rzecz wskazanych małoletnich powodów kwoty po **9.000,- zł** i po **12.000,- zł** (zeznania powódki M. Ś. (1); akta pozwanego; k.81 – 84 akt.).

D. W/w zmarły miał wykształcenie na poziomie licencjackim – po ukończeniu technikum rolniczego podjął on i zakończył na powyższym etapie studia wyższe zawodowe na kierunku marketing i zarządzanie w Wyższej Szkole (...) w L.. W chwili swojego zgonu wraz ze świadkiem **K. C.** - od dnia 31 lipca 2012 roku prowadzili działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej pod firmą (...), D. Ś. (1); zgodnie z postanowieniem § 6 ust. 1 łączącej ich umowy uczestniczyli oni w jej zyskach i stratach w częściach równych; faktycznie jednak w/w obecnie nieżyjący prowadził ją samodzielnie wykonując usługi podwykonawstwa na rzecz cyt. świadka prowadzącego od dnia 15 marca 1997 roku działalność pod firmą (...) Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe w branży robót budowlanych związanych z wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieskalnych, skutkiem czego cały zysk przypadał do jego rąk. Ponadto, od dnia 1 sierpnia 2012 roku prowadził on działalność gospodarczą w sferze instalacji wodno-kanalizacyjnych, ciepłych, gazowych i klimatyzacyjnych pod firmą (...); (...) Spółki Cywilnej (...). Generalnie jego comiesięczny dochód wahał

się w granicach **5.000,- zł – 7.000,- zł** (k. 95 – 177 akt; zeznania powódki j.w.; zeznania świadków K. C., Z. B., M. W. (1), M. T., P. T., J. M., A. W. (1)).

-Powódka **M. Ś. (1)** ma wykształcenie wyższe - od 26 listopada 2007 roku prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...)H.U. (...) w formie dwuosobowej spółki cywilnej ze świadkiem **Z. B.**. Od dnia 5 stycznia 2015 roku – z uwagi na konieczność większego zaangażowania się przez nią w sprawowanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi powodami i przeżywaną żalobę - partycypuje w jej zyskach i w jej stratach w 20%.; za 2015 rok uzyskała ona przychód z tytułu uczestnictwa w niej w kwocie **156.238,61,- zł**, koszt uzyskania tego przychodu wyniósł kwotę **141.635,26,- zł**, zaś jej dochód kwotę **14.603,35,-zł**. Nadto uzyskuje ona rentę rodzinną z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w wysokości **1.422,50,- zł**. Koszty utrzymania w odniesieniu do małoletniej powódki **D. Ś. (1)** określiła ona na kwotę **5.959,- zł** miesięcznie; w odniesieniu do małoletniego powoda **D. Ś. (2)** na kwotę **5.589,- zł** miesięcznie; a swoje na kwotę **3.476,- zł** (zeznania powódki j.w.; k. 516 – 539, 586 - 602 akt); zeznania świadków Z. B., M. W. (2), J. M., M. M.).

-W dacie 10 marca 2008 roku w/w zmarły i powódka **M. Ś. (1)** – w ramach łączącej ich wówczas wspólności majątkowej małżeńskiej – zawarli z (...) Spółdzielnią Mieszkaniową z/s w P. umowę ustanowienia odrębnej własności lokalu mieszkalnego i przeniesienia prawa własności dotyczącą zajmowanego wtedy przez powódkę położonego w P. w nieruchomości na Osiedlu (...) (...) S. , która stwierdzona została aktem notarialnym z tego dnia o oznaczeniu Repertorium A numer (...) sporządzonym przez notariusza **M. S.** prowadzącego Kancelarię Notarialną w P. (k. 178 – 188 akt). W dniu 22 lipca 2009 roku – natomiast – zawarli oni z (...) SA z /s w P. także w ramach ich wspólności majątkowej małżeńskiej, umowę sprzedaży i ustanowienia służebności gruntowej dotyczącą lokalu mieszkalnego usytuowanego w P. w nieruchomości przy ul. (...) – stwierdzoną aktem notarialnym o oznaczeniu Repertorium (...) sporządzonym przez notariusza **K. M.** w prowadzonej przez nią w P. Kancelarii Notarialnej (k. 188 – 209 akt).

-W/w przymierzali się do prowadzenia ośrodka agroturystycznego – w związku z tym cyt. zmarły wraz ze świadkiem **M. W. (1)** nabyli warunkowo udziały w wysokości po 1/2, z ich majątków osobistych wobec istnienia w ich związkach małżeńskich ustroju rozdzielności majątkowej, w dniu 13 sierpnia 2013 roku prawo własności nieruchomości położonej w miejscowościach S. i Ł.. Umowa ta stwierdzona została aktem notarialnym pochodzącym z tego dnia o oznaczeniu Repertorium numer (...) sporządzonym przez notariusza **K. W.** w prowadzonej przez nią w T. Kancelarii Notarialnej (k. 201 – 208 akt; zeznania świadków M. W. (1), P. S.; zeznania powódki j.w.).

E. Ze związku w/w pochodzą małoletni powodowie **D. Ś. (1)** urodzona w P. w dniu 15 sierpnia 2008 roku, co stwierdzone zostało aktem urodzenia Urzędu Stanu Cywilnego w P. o numerze (...) oraz małoletni powód **D. Ś. (2)** urodzony tego samego dnia w P., co stwierdzone zostało aktem urodzenia Urzędu Stanu Cywilnego w P. o numerze (...) (k. 209 – 210 akt).

-Ich życie rodzinne układało się bardzo dobrze; obecnie nieżyjący **D. Ś. (1)** i powódka j.w. dzielili się obowiązkami z zakresu domowego gospodarstwa oraz z obszaru wykonywania rodzicielskiej władzy nad cyt. małoletnimi powodami; łączyła ich wszystkich bliska więź; wspólnie spędzali czas; wyjeżdżali na wakacje; razem spędzali rodzinne uroczystości (zeznania powódki j.w.; zeznania świadków J. M., M. M., M. T., P. T., M. W. (1), A. W. (2), K. C.; k. 211 - 515 akt)). Małoletni powodowie – z racji ich nienajlepszej kondycji zdrowotnej – pozostawali pod stałą opieką lekarską w systemie prywatnym; uczęszczali do niepublicznego przedszkola; korzystali z wielu zajęć mających na celu ich intelektualny rozwój. Aktualnie są uczniami szkoły publicznej; poza kłopotami zdrowotnymi nie sprawiają innych; są bardzo związani z powódką j.w.; która po śmierci **D. Ś. (1)** podjęła szereg starań o wpływie na to, że żalobę po nim przeszli oni bez cech patologicznych (zeznania świadków j.w.; zeznania świadka A. M., A. M. (1); opinie biegłych sądowych z dziedziny psychologii – J. K. i z dziedziny psychiatrii – A. T.).

*Z racji silnej więzi łączącej powódkę **M. Ś. (1)** z w/w zmarłym przeszła ona przedłużony okres żaloby po nim pozostawiający u niej długotrwały uszczerbek na zdrowiu; nadal dotyczą ją takie objawy jak dyskomfort psychiczny, obniżenia nastroju; pasywność w kontaktach z innymi; obniżony poziom energii; z dużym poślizgiem powróciła też do aktywności zawodowej. Pozostaje ona, jednak, pod stałą opieką psychologiczną i psychiatryczną, co pozwala na

ograniczenie jej tych doznań – nadto, jak sama zeznaje, mobilizuje się mając na względzie dobro małoletnich powodów (zeznania powódki j.w.; zeznania świadków J. M., M. M., A. M., M. T., P. T., K. C., M. W. (1), Z. B.; opinie biegłych sądowych J. K. oraz A. T.).

*Małoletnia powódka **D. Ś. (1)** w sposób prawidłowy – dzięki wsparciu członków jej rodziny i objęcia jej pomocą psychologiczną – przeszła okres żałoby; nie pozostawił on u niej długotrwałego czy trwałego uszczerbku na zdrowiu; funkcjonuje ona pod każdym względem prawidłowo; jest wyrównana w aspekcie psychologicznym i psychiatrycznym; a inne jej schorzenia nie pozostają w przyczynowym związku z powyższym (zeznania powódki j.w.; zeznania świadka A. M. (1); opinie biegłych sądowych J. K. i A. T.).

*W taki sam sposób żalobę tą przeszedł małoletni powód **D. Ś. (2)** – tak samo prezentuje się obecnie jego sytuacja życiowa, w tym w płaszczyźnie psychologicznej i psychiatrycznej (zeznania powódki j.w.; zeznania świadka M. W. (2) pomagającego mu w nauce matematyki; opinie biegłych sądowych J. K. i A. T.)

F. Powódka M. Ś. (1) przedłożyła dokumenty dotyczące jej pobytów u **D. Ś. (1)** w czasie, gdy jego terapia pozostająca w przyczynowym związku ze skutkami zdarzenia, jakich doznał w kontekście z partycypacją w zdarzeniu stojącym u podstaw tego sporu w postaci rachunków za noclegi; za jego pobyt w Szpitalu (...) spółce z oo z/s w R.; za przejazdy, za parkingi. Nie budziły one wątpliwości – ich daty pozostawały adekwatne do czasu jego pobytów we W. i w R. i w zaistniałych realiach (odległość; wegetatywny stan w/w) w pełni były zrozumiałe mieszcząc się w kategorii kosztów jego terapii (zeznania powódki j.w.; k. 534 – 539 akt).

Powyższe ustalenia znalazły oparcie w treści:

-dokumentów z akt Sądu Rejonowego dla W. (...)weW.o sygn. (...)

-dokumentów z k. 52 (odpis orzeczenia sądowego), 53 – 67, 71 (dokumentacja medyczna), 69 -70 (opinia z dziedziny psychologii i psychiatrii), 72 – 73, 209, 210 (akty USC w R. i w P.), 74 – 80, 568 - 577 (odpis z Krajowego Rejestru Sądowego), 81 – 84 (postępowanie szkodowe), 99 – 177 (dokumenty obrazujące sytuację materialną D. Ś. (1)), 178 – 209 (odpisy aktów notarialnych), 211 – 515 (dokumentacja dotycząca małoletnich powodów), 516 – 539, 586 - 602 (dokumenty odzwierciedlające sytuację materialną stron i poniesione przez nią koszty związane z leczeniem D. Ś. (1)), 897 - 899 (opinia psychologiczna),

-zeznań świadków: Z. B., J. M., M. M., M. T., P. T. z k. 608 – 609; A. W. (2), A. M., K. C., P. S. z k. 677 – 678; A. M. (1), M. W. (2), M. W. (2), M. W. (1) zk. 724 - 725

-zeznań powódki z k. 1208,

-opinii biegłych sądowych J. P. (z dziedziny kryminalistyczno-technicznej rekonstrukcji wypadków drogowych) z k. 762 - 793, 869 – 872, 905; J. K. (z dziedziny psychologii) z k. 918 – 946, 1017 – 1020, 1046 – 1048; A. T. (z dziedziny psychiatrii) z k. 1073 – 1088, 1137 – 1140 akt.

Analiza i ocena zgromadzonego w tej sprawie materiału dowodowego:

W jego skład weszły dokumenty i to zarówno o charakterze urzędowym, jak i o charakterze prywatnym; zeznania świadków, zeznania powódki **M. Ś. (1)** działającej w imieniu własnym oraz jako przedstawiciel ustawowy małoletnich powodów **D. Ś. (2)** i **D. Ś. (1)** oraz opinie biegłych sądowych z dziedziny psychiatrii; psychologii i kryminalistyczno-technicznej rekonstrukcji wypadków drogowych.

A. W myśl normy **art. 244 k.p.c.**...dokumenty urzędowe sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania, stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone...(par. 1), co odpowiednio stosuje się do ...innych pochodzących od organów działających w zakresie zleconych im przez ustawę spraw z dziedziny administracji publicznej...(par. 2) - w niniejszej sprawie warunki te spełniły odpisy z Krajowego Rejestru Sądowego – rejestru przedsiębiorców, z orzeczeń sądowych, z

Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej Rzeczypospolitej Polskiej; z aktu zgonu i aktów urodzenia Urzędów Stanu Cywilnego w R. i w P., z aktów notarialnych, z dokumentów Urzędu Skarbowego P. – W. w P. Z treści normy **art. 245 k.p.c.** – natomiast odczytać można, iż...dokument prywatny stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała złożyła zawarte w nim oświadczenie... - zaliczono do nich w tym postępowaniu pozostałe ww.

-Warunki zaprzeczenia ich prawdziwości zredagowane zostały odpowiednio w normach **art. 252 k.p.c.** i **art. 253 k.p.c.** – żadna ze stron z udziałem możliwości z **art. 232 k.p.c.** inicjatywy takiej nie podjęła; brak było też przesłanek ku temu, by zrobić to z urzędu.

B. W roli świadków wystąpili w niniejszej sprawie:

-z inicjatywy powódki: **M. M., J. M., M. T., Z. B., A. L. (obecnie W.), K. C., A. M. (2), P. S., M. W. (1), M. W. (2), A. M. (1) oraz P. T.**

Na wstępie zaznaczenia wymagało, że ich zeznania zasadniczo były zgodne – odzwierciedlając, każdy w innym zakresie, sytuację powodów po śmierci **D. Ś. (1)** odpowiednio jej męża i ich ojca. Nie można było jednak stracić z pola widzenia tego, że w mniejszym lub większym stopniu – na takiej lub innej płaszczyźnie – są oni z nimi powiązani; dlatego też do ich oceny z punktu widzenia ich obiektywizmu należało podejść z pewnym dystansem.

1. Do pierwszej grupy zaliczyć należało osoby z nimi spokrewnione, a więc **J. M.** – będącą matką i babcią powodów oraz **M. M.** – będącą siostrzenicą powódki **M. Ś. (1)**. Ich twierdzeniom co do faktu, że w/w stanowili zgodną, wzajemnie wspierającą się rodzinę; że dzielili między sobą obowiązki domowe i obowiązki w stosunku do ich małoletnich dzieci – powodów w niniejszej sprawie; że wspólnie spędzali wolny czas; wspólnie jeździli na wakacje - w pełni należało dać wiarę z racji tego, że znalazło to oparcie w całości zgromadzonego w przebiegu tego procesu materiału dowodowego. Dotyczyło to nie tylko zeznań pozostałych świadków występujących w nim; ale i w opiniach biegłych sądowych z dziedziny psychologii i psychiatrii – zwrócenia uwagi w szczególności wymagała konkluzja wyprowadzona przez autora pierwszej z wymienionych (psychologia) na podstawie przeprowadzonych przez niego specjalistycznych i metodologicznych badań powódki **M. Ś. (1)**, oceniająca jej postawę jako nie nacechowaną symulacją, agrawacją czy wyolbrzymianiem. Wsparciem zaprezentowanej oceny było także pochodzenie ich informacji – z racji ich powiązań miały one na pewno szanse na osobiste tego obserwacje. Z pewnym krytycyzmem podejść należało – natomiast – do ich relacji dotyczących zachowań powodów związanych z przebiegiem ich żałoby po śmierci w/w i to w szczególności w odniesieniu do cyt. małoletnich. W konfrontacji, bowiem, z wnioskami zawartymi we wskazanych opiniach okazały się one przesadzone i o dużym nasileniu subiektywizmu – biegli sądowi **J. K.** i **A. T.** nie kwestionowali tego, że i oni w opisany przez nich sposób przeszli ten okres; omówili, jak wygląda ich kondycja aktualnie - niemniej nie w sposób tak drastycznie, jak opisywany przez omawianych świadków. Niewątpliwie wpływ na to miał ich emocjonalny stosunek do nich o dużym natężeniu żalu, że w tak młodym wieku utracili oni ojca.

2. W drugiej grupie umieścić należało świadków **P. T., M. T., A. W. (2), M. W. (1), K. C.** – są to wieloletni przyjaciele powódki **M. Ś. (1)**; a więc ich źródłem wiedzy dotyczącej kwestii istotnych z punktu widzenia tego sporu był nie tylko jej przekaz, ale i to, co mogli zauważyć sami. Utrzymywali oni z nią i w/w zmarłym relacje; spędzali razem czas; wyjeżdżali razem na wakacje; razem uczestniczyli w różnych imprezach; świadek **A. W. (2)** była – nadto – przez pewien czas opiekunką małoletnich powodów; po partycypacji **D. S. (2)** w zdarzeniu z daty 2 października 2013 roku i potem po jego śmierci w dniu 29 marca 2014 roku angażowali się w pomoc im; we wspieranie ich w tej trudnej sytuacji. Do ich wypowiedzi, więc, wg kryteriów zgodności z rzeczywistością podejść należało – w świetle pozostałego materiału dowodowego tej sprawy – tak samo, jak do zeznań w/w i to z takim samym uzasadnieniem.

3. Świadców **M. W. (2)** oraz **Z. B.** – od wielu lat związani są z powódką **M. Ś. (1)** w kontekście z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą; pierwszy z nich jest przez nią zatrudniany, pomaga on też małoletnim powodom w nauce matematyki; drugi z nich jest jej współnikiem. Ich orientacja dotycząca rozważanych okoliczności nie jest, więc, tak szczegółowa i obszerna, jak świadków już cyt. – niemniej mieli oni z uwagi na powyższe okazje osobiście zorientować się w ich położeniu po dacie 29 marca 2013 roku. P.w. wypowiadali się oni w swoich zeznaniach składanych w tej sprawie odnośnie jej partycypacji w powyższej działalności i różnicy w tym aspekcie po tej dacie

i przed datą 2 października 2013 roku. Należało obdarzyć je zaufaniem – pogląd taki wzmacniał fakt, że z zeznań zarówno jej, jak i pozostałych świadków jednoznacznie wynikało, że powróciła ona do pracy po upływie dłuższej przerwy; i że z racji konieczności sprawowanie przez nią wobec w/w małoletnich powodów opieki w znacząco większym zakresie, aniżeli do tego momentu jest o wiele mniej dyspozycyjna.

4. Świadek **A. M. (1)** była w przedszkolu wychowawczynią małoletnich powodów – a więc i w krytycznym dla tego sporu czasie. Do jej zeznań odzwierciedlających czynności, jakie podjęto wobec nich w postaci stworzenia im warunków do przejścia tego okresu; otoczenia ich opieką psychologiczną; opisujących małoletnią powódkę **D. Ś. (1)** jako bardziej ekstrawertyczną, a małoletniego powoda **D. Ś. (2)** jako bardziej introwertycznego zaprezentować należało pozytywny stosunek z rozpatrywanego punktu widzenia. Fakty te, bowiem, znalazły wsparcie w pozostałym materiale tego postępowania; nie były kontestowane przez pozwanego – ubocznie akcentacji wymagało uznanie dla powódki **M. Ś. (1)**, jako , że takie jej działania pozwoliły im przebyć okres żałoby bez cech patologicznych.

5. Najmniej do niniejszej sprawy wniósł świadek **P. S.** – potwierdził on jedynie, że nie żyjący obecnie **D. Ś. (1)** kontaktował się z nim w sprawie nabycia gospodarstwa rolnego; niemniej nie był on jego klientem jako doradcy kredytowego.

6. Z kolei świadek **A. M. (2)** jest sąsiadką powodów – po cyt. wypadku zbliżyły się do siebie z powódką **M. Ś. (1)**. Jej odbiór jej sytuacji po tych tragicznych zdarzeniach i jej kondycja psychiczna konweniował z tym, co powiedzieli na ten temat pozostali – poza świadkiem **P. S.** nie mającym wiedzy o tym – występujący w tej roli w tym procesie pozostali; ale i treścią sporządzonych w jego przebiegu opinii z dziedziny psychologii i psychiatrii.

C. Dowód z przesłuchania stron ograniczony został w tej sprawie do zeznań powódki **M. Ś. (1)**. Lektura jej wyjaśnień i sposób ich wypowiedzania przez nią jednoznacznie wpisywał się we wnioski zawarte w obu zacytowanych opiniach – nie można było stracić z pola widzenia jej smutku i objawów depresyjnych; co bezpośrednio wskazywało na to, że nadal pozostaje w kręgu przeżytej traumy. Potwierdziła ona – podawane w tej sprawie przez świadków - okoliczności dotyczące podjętych przez nią czynności adekwatnych do tych realiów w odniesieniu do siebie i do małoletnich powodów mających na celu jak najspokojniejsze i jak najmniej deficytowe przejście przez nich żałoby; dotyczące powrotu przez nią do prowadzonej działalności gospodarczej; ale i mniej destrukcyjnego działania. Opisała także ich reakcje na to, choć poza marginesem zastrzeżeń pozostawało, że następowało to przez pryzmat tego, że są jej dziećmi; które w antagonizmie do innych znalazły się w takim położeniu – co nie mogło nie zostać potraktowane przez nią pewną dozą subiektywizmu; bez dostrzeżenia, że degradacja ich rodziny w następstwie powyższego nie nastąpiła, a ich rozwój fizyczny i intelektualny nie odbiega od rozwoju dzieci w ich wieku. Kłopoty, bowiem, jakie je dotyczą w sensie medycznym (alergie; nadwrażliwości, atopowe zapalenia skóry; nadpobudliwości) nie pozostają z tym w przyczynowym związku. Nie mogło to, jednak, wpłynąć na ich całkowitą dyskredytację, a jedynie uznanie ich za przerysowane – przy ich akceptacji co do faktów pozostających w zgodzie z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w tej sprawie.

D. W szeregu spraw zachodzi konieczność skorzystania z wiadomości specjalnych – taka zaistniała i w przedmiotowym procesie koncentrując się na dziedzinie kryminalistyczno – technicznej rekonstrukcji wypadków drogowych, psychologii i psychiatrii. Wnioski w tym aspekcie zgłoszone zostały w jego przebiegu odpowiednio przez pozwanego i przez powodów - na bazie norm z **art. 232 k.p.c.**, **art. 6 k.p.c.** oraz **art. 278 par. 1 k.p.c.** podległy uwzględnieniu. Do ich sporządzenia z tezą dotyczącą adekwatnie ustalenia ewentualnego przyczynienia się przez w/w zmarłego do zdarzenia z dnia 2 października 2013 roku stojącego u jego podstaw oraz wpływu jego skutków na kondycję psychofizyczną i położenie życiowe powodów zaangażowano biegłych sądowych **J. P.** (kryminalistyczno – techniczna rekonstrukcja wypadków drogowych i techniki samochodowej); **J. K.** (psychologia) i **A. T.** (psychiatria) - ich opinie i to zarówno zasadnicze, jak i uzupełniające miały kluczowe znaczenie dla wyniku tego sporu. Wymagały, więc, dokładnego zbadania i to w dwu płaszczyznach: procesowej i merytorycznej.

-W pierwszej kolejności zwrócenia uwagi wymagało, że zostały one i to w każdej ich odsłonie zakwestionowane przez powodów, w efekcie czego – co do opinii dotyczących rekonstrukcji wypadków drogowych i psychologii – zastrzegli

oni sobie możliwość opracowania jej przez innych biegłych. Zredagowali oni co do nich; także z zakresu psychiatrii szereg zarzutów – a ustosunkowanie się do nich przez ich autorów w żadnej mierze nie zadowolilo ich.

1. W/ nie zostali przesłuchani w związku z nimi na rozprawie; za czym przemówilo szereg okoliczności:

-Zostali oni zobowiązani do ustosunkowania się do argumentów zgłoszonych do nich przez powodów, a więc mieli oni możliwość wyrażenia ich poglądów w płaszczyźnie ich ustaleń – przy czym akcentacji wymagało, że kolejne ich pisma z zastrzeżeniami do nich nie zawierały w swojej treści innych zarzutów, aniżeli pierwsze z nich z tych zakresów. Powodowie jakby nie dostrzegali tego, że cyt. biegli sądowi jednoznacznie i zrozumiale ustosunkowali się do nich – i kierując się swoim niezadowoleniem z ich treści ponawiali te same kwestie. W tych okolicznościach – przy braku wykazania przez nich przekonującej motywacji tego konieczności – prowadziłoby to tylko do przedłużenia tego postępowania. To do sądu należy decyzja, jaka powinna być forma reakcji biegłego na wątpliwości stron – a więc czy zasadne jest jego przesłuchiwanie na rozprawie czy wystarczającym będzie udzielenie przez niego pisemnej odpowiedzi w tej płaszczyźnie.

-Nie jest już obowiązujący kiedyś w takich realiach pogląd, jakoby nie wzywianie biegłego na rozprawę stanowiło o naruszeniu zasady bezpośredniości. Dotyczyło to bowiem wcześniejszego orzecznictwa lat 60 – ych i 70 – ych XX wieku – wszak już w wyroku z 17 grudnia 1999 roku (II UKN 273/99, OSNAPiUS 2001, nr 8, p. 284) Sąd Najwyższy stwierdził, że dokonanie czynności sformułowanych w normie z **art. 286 k.p.c.** pozostawione jest uznaniu sądu. Także w literaturze (por. Komentarz. Kodeks Postępowania Cywilnego, Postępowanie rozpoznawcze. Pod red. T. Erecińskiego, Lexis Nexis. Warszawa 2012, s. 1196) uznano, że norma **art. 286 k.p.c.** mieści się w obszarze przede wszystkim jego uprawnień. Poparciem tego jest zapatrywanie, że wielokrotnie wystarczające jest sporządzenie i złożenie opinii uzupełniającej wyłącznie w formie pisemnej (por. Kodeks Postępowania Cywilnego pod red. M. Manowskiej, LexisNexis, Warszawa 20011, s. 561). W tym świetle przyjąć należało, że - mając na względzie wykładnię przepisów **art. 286 k.p.c.**, **art. 6 k.p.c.** i **art. 278 par. 1 k.p.c.** - wolą ustawodawcy było pozostawienie sądowi możliwości zażądania wyjaśnień w formie ustnej, co determinuje użycie w przywołanym przepisie słowa może wytrącającego po jego stronie taki imperatyw działania. Wpływ na to miał również fakt, że – o czym niżej – analizowane opinie oceniono jako pozbawione niejasności, wewnętrznych sprzeczności; nie były też one niepełne; zwarte w nich wnioski nie były nielogiczne bądź nasuwające wątpliwości. Ich pisemne uzupełnienia nie stanowiły o eliminacji mankamentów opinii zasadniczej, ile rozwiewały zastrzeżenia zredagowane do nich przez powodów czyniąc je niezasadnymi. Dodatkowo należy wskazać, że na gruncie regulacji postępowania cywilnego, do sądu należy podejmowanie ostatecznych decyzji o przeprowadzeniu dowodu i jego zakresie – i to w konkretnych okolicznościach danej sprawy przy dbałości o sprawność postępowania.

2. Za nie znajdujący podstaw uznano także wniosek powodów dotyczący powołania w tej sprawie dowodu z opinii opracowanej przez innych biegłych sądowych ze wskazanych dziedzin (z wyłączeniem dziedziny psychiatrii). Trzeba było, bowiem, zauważyć, że specyfika takiego dowodu wyraża się w tym, że sfera merytoryczna opinii podlega kontroli sądu, nie posiadającego wiadomości specjalnych, i to w istocie z punktu widzenia jej zgodności z zasadami logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej. Takie więc kryteria są wystarczające dla uznania pozytywnego stosunku do niej (por. wyrok SN z 7 kwietnia 2005 roku, II CK 572/04; LEX nr 151650). Sąd prezentowanie przez stronę dezaprobaty dla niej – z racji jej niekorzystnych wyników co do jej interesu w sprawie – nie jest wystarczającym czynnikiem dla uwzględnienia takiego wniosku i prowadzenia postępowania tak długo, aż dojdzie do odwrócenia tej sytuacji. Skoro, więc, opracowana opinia odpowiada postawionej jej tezie; jest zupełna, jasna i przekonująca – to nie rodzi się potrzeba prowadzenia dowodu z kolejnej (por. wyrok SN z 21 listopada 1974 roku, II CR 638/74, OSP 1975/5/108; postanowienie SN z 3 września 2008 roku, I UK 91/08; LEX nr 785520).

3. Powstałe w tym postępowaniu przyjęto za odpowiadające w/zacytowanym kryteriom; nadto – ich lektura i analiza pozwoliły na przydanie im przymiotu przydatności dla potrzeb rozstrzygnięcia tego sporu. Jej autorzy wyraźnie i zrozumiale przedstawili podstawy i motywy prowadzące do zawartych w nich wniosków; w tym sposób i metody przeprowadzonych przez nich badań; materiały, na których się oparli – w równie jednoznaczny i kategoriyczny sposób odparli i wyeliminowali sprecyzowane do nich przez powodów zarzuty. Co więcej – nie można było stracić z pola uwagi

tego, że miały one wyłącznie charakter polemiczny powołując się na bliżej nie określone kwestie odnoszące się do ogólnych poglądów opartych na przypuszczeniach i subiektywnej innej ich ocenie. Tymczasem to biegli decydują o zastosowanej przez nich w realizowanej opinii metodzie; posłużeniu się danymi materiałami; dodać trzeba, że działają oni w oparciu o przedstawione im dokumenty i własną wiedzę oraz doświadczenie. Ich zadaniem – prócz w/w kwestii – jest jednoznaczne, przekonywujące zobrazowanie i uzasadnienie przyjętych w niej wniosków oraz drogi prowadzącej do ich zbudowania i wyprowadzenia.

4. Zaznaczenia wymagało, że opinie opracowane w niniejszej sprawie – jak wskazano wyżej – odpowiadały kryteriom decydującym o ich zastosowaniu i przydatności dla rozważanego przypadku. W pełni odpowiadały one na postawione im tezy i wszystkie rodzące się w związku z tym pytania – w ich treści opisane zostały metody zastosowanych badań i inne podstawy prowadzące do wyprowadzonych w nich konkluzji; a proces dochodzenia do nich w żadnej mierze nie naruszył zasad logiki. Podkreślenia wymagały też wysokie kompetencje jej autorów – wskazani biegli sądowi posiadają w swoich dziedzinach i wydawaniu opinii z tezami, jak rozpatrywane wyjątkowo bogate doświadczenie; w tym nabyte m.in. poprzez wydawanie ich na tym gruncie w znaczącej ilości; ale i bogatej praktyce lekarskiej i psychoterapeutycznej (b.s. A. T. i J. K.). Nadto – wbrew skargom powodów - w opiniach uzupełniających rozwiali oni wszystkie ich zastrzeżenia.

5. Nie można też było pozostawić bez znaczenia faktu, że opinia opracowana w tej sprawie przez biegłego sądowego **J. P.** – w obszarze jej wniosków co do przyczynienia się przez nie żyjącego **D. Ś. (1)** do stanowiącego o tym sporze zdarzenia pokrywała się z konkluzjami wyprowadzonymi na ten temat w opiniach sporządzonych dla potrzeb postępowania karnego prowadzonego na tym tle przez Sąd Rejonowy W. (...)we W. przy wsparciu się przez obie na tym samym materiale. Nadto biegły ten – na ponawiane przez powodów zarzuty do jej treści – zrozumiałe podał przyczyny, dla których – w jego świetle – pewne ustalenie nie mogły być poczynione w ogóle bądź jednoznacznie.

Zważeniu podległo, co następuje:

Roszczenia powodów zasługiwały na uwzględnienie co do zasady, a co do zakresu w części. Tezę taką uznać należało za udowodnioną w świetle analizy i oceny zgromadzonego w tej sprawie materiału dowodowego; przywołanych unormowań i przedstawionego rozumowania.

A. W treści normy z **par. 2 art. 436 k.c.** uregulowana została odpowiedzialność m.in. ze względu na zderzenie się pojazdów mechanicznych – odwołanie się w niej do zasad ogólnych sprowadza się do ukształtowania jej wg konstrukcji zredagowanej w normie z **art. 415 k.c.**, a więc na zasadzie winy. Stanowi to o zmianie rozkładu ciężaru dowodu, bowiem poszkodowany winien wykazać nie tylko istnienie szkody; jej postaci, rozmiaru i związku przyczynowego między jej zaistnieniem, a ruchem mechanicznego środka komunikacji, ale i okoliczności pozwalające na postawienie zarzutu zawinionego zachowania jej sprawcy.

-Poza marginesem zastrzeżeń pozostawało w niniejszej sprawie, że powodowie temu sprostali:

*Oczywistym było, że w zdarzeniu stojącym u podstaw tego postępowania doszło do zderzenia dwu takich pojazdów w postaci mechanicznych środków komunikacji pozostających w rozumieniu normy z **par. 1 art. 435 k.c.** w ruchu – były to, bowiem, samochód i motocykl poruszane siłami przyrody, które w momencie ich zderzenia przemieszczały się na w/opisanym skrzyżowaniu we W..

*R. oczywistym było poniesienie przez nich w jego wyniku szkody polegającej na utracie przez nich męża i ojca **D. Ś. (1)**, który poniósł w wyniku doznanych w następstwie tego obrażeń śmierć.

*Poza kwestią pozostawało także, że wyłącznie winnym tego zdarzenia uznany został prawomocnym wyrokiem karnym **T. Z.**, który – poruszając się ciągnikiem siodłowym marki v. naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym doprowadzając do zajechania drogi w/w poruszającemu się motocyklem marki ducati.

*W powyższym świetle istnienie wskazanego związku przyczynowego wynikającego z normy **art. 361 par. 1 k.c.** – nie wzbudzało w naprowadzonym stanie faktycznym wątpliwości.

B. Pojęcie umowy ubezpieczenia, w tym rodzaje świadczeń z tego tytułu wynikają z normy z **art. 805 k.c.**; podlega ona także regulacji ustawy z 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej (DU. numer 124, p. (...) i dalsze zmiany) oraz ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o obowiązkowych ubezpieczeniach, Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (DU. numer (...) i dalsze zmiany).

-Odpowiedzialność pozwanego wynika z treści normy z **art. 822 § 1 k.c.**, zgodnie z którym...przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony.... Nie można było w kontekście z tym pominąć tego, że w judykaturze Sądu Najwyższego wskazuje się, że zasady i granice odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń w ramach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym wyznacza odpowiedzialność ubezpieczonego, co oznacza, że jego obowiązek zapłaty osobom bliskim zmarłego określonych świadczeń, w tym na bazie normy z **art. 446 k.c.** zostaje przejęty przez ubezpieczyciela. Zauważyć także należało, że zawarcie takiej umowy nie prowadzi do wyłączenia odpowiedzialności ubezpieczonego wobec poszkodowanego, a tylko do przejścia przez ubezpieczyciela jego odszkodowawczych zobowiązań. Jej zakres, więc, odpowiada co do zasady konstrukcji z przywołanej normy z **art. 822 k.c.** i z normy z **art. 36.1** wskazanej ustawy o działalności ubezpieczeniowej – a wyznaczają go granice odpowiedzialności odszkodowawczej ubezpieczonego.

C. Norma z **art. 446 k.c.** reguluje prawne skutki śmierci poszkodowanego, będące następstwem uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia. Warunkami powstania roszczeń na jego podstawie jest to, aby powstało to w wyniku czynu niedozwolonego i, by w oparciu o reguły rządzące odpowiedzialnością deliktową została wskazana osoba odpowiedzialna za taką szkodę; nadto, by powstała ona w przyczynowym związku z owym uszkodzeniem czy rozstrojem. Poza kwestią pozostawało w niniejszej sprawie – co już wskazano wyżej – że obie te przesłanki zaistniały, skoro **D. Ś. (1)** zmarł wskutek obrażeń doznanych w wyniku wypadku drogowego spowodowanego przez **T. Z.**

1. W **par. 2** przywołanego unormowania uregulowana została odpowiedzialność w stosunku do niektórych osób pośrednio poszkodowanych czynem niedozwolonym – w postaci prawa do roszczenia o rentę; dotyczy ono przede wszystkim tych, względem których zmarły miał ustawowy obowiązek alimentacyjny. Niemniej nie można było nie przyjąć tego, że przyznawana na bazie tego przepisu ma charakter odszkodowawczy, a nie alimentacyjny (por. wyrok SN z dnia 21 listopada 1995 roku, III CRN 46/95). O kręgu tych osób przesądzają normy z **art. 128 k.r.o.**; **art. 130 k.r.o.**; **art. 131 k.r.o.**; i **art. 144 k.r.o.** – mieszczą się w nim dzieci, a więc w analizowanym przypadku małoletni powodowie **D. Ś. (2)** i **D. Ś. (1)** tj. odpowiednio syn i córka cyt. zmarłego.

-Zasadnicze kryteria decydujące o ich wysokości są analogiczne do przewidzianych normą z **art. 135 k.r.o** dla świadczeń alimentacyjnych tj. możliwości zarobkowe zobowiązanego oraz potrzeby poszkodowanego.

a.*C... zmarły **D. Ś. (1)** wraz ze świadkiem **K. C.** od dnia 31 lipca 2012 roku prowadzili działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej pod firmą (...), **D. Ś. (1)**; zgodnie z postanowieniem § 6 ust. 1 łączącej ich umowy uczestniczyli oni w jej zyskach i stratach w częściach równych; faktycznie jednak w/w obecnie nieżyjący prowadził ją samodzielnie wykonując usługi podwykonawstwa na rzecz cyt. świadka prowadzącego od dnia 15 marca 1997 roku działalność pod firmą (...) Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe w branży robót budowlanych związanych z wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, skutkiem czego cały zysk przypadał do jego rąk. Ponadto, od dnia 1 sierpnia 2012 roku prowadził on działalność gospodarczą w sferze instalacji wodno-kanalizacyjnych, ciepłych, gazowych i klimatyzacyjnych pod firmą (...); (...) Spółki Cywilnej (...). W 2012 roku opisana spółka wygenerowała przychód w kwocie **98.520,24,- zł**; zakupiła towary handlowe i materiały za kwotę **36.272,16,-zł** plus **15,64,- zł**, a wydatki związane z jej prowadzeniem wyniosły łącznie kwotę **46.537,32,- zł** - dochód jej współników finalnie wyniósł więc kwotę **15.695,12,- zł**. W 2013 roku – natomiast - (do dnia wypadku tj. 2 października 2013 roku) wygenerowała ona przychód w kwocie **1.061.867,56,- zł**, zakupiła towary handlowe i materiały za kwotę **283.414,68,- zł** plus

108,55,- zł, a wydatki związane z jej prowadzeniem wyniosły łącznie kwotę **754.891,46,- zł** - dochód jej współników wyniósł więc kwotę **23.452,87,- zł**.

*C.. **D. Ś. (1)** wraz z powódką **M. Ś. (1)** planowali założyć gospodarstwo agroturystyczne wraz ze stadniną koni, ogrodnictwem i hodowlą krów i cieląt - w tym celu wraz ze świadkiem **M. W. (1)** w/w (z majątku osobistego wobec panującego w ich związku ustroju rozdzielności majątkowej) nabył warunkowo w dniu 13 sierpnia 2013 roku warunkowo od **P. M.** prawo własność nieruchomości (po 1/2 udziale) położonej w miejscowości S. i Ł., gmina R., powiat (...), województwo (...)

*W dacie swojej śmierci w/w nie miał zobowiązań finansowych.

b.*Małoletni powodowie **D. Ś. (2)** oraz **D. Ś. (1)** korzystali z niepublicznego przedszkola, jak również – z racji ich skłonności do chorób - z prywatnej opieki lekarskiej. Małoletni powód wymaga, bowiem, leczenia dermatologicznego i logopedycznego - ponadto konsultowany jest nefrologicznie; zaś małoletnia powódka jest leczona kardiologicznie, logopedycznie i okulistycznie; oboje pozostają pod opieką alergologiczną. W dniu 31 października 2013 roku powódka **M. Ś. (1)** zawarła trzy umowy z firmą (...). Sp. z o.o. z siedzibą w W. w przedmiocie świadczenia usług medycznych na ich rzecz za roczną opłatą ryczałtową w kwocie **724,85,- zł** w skali brutto od jednego pacjenta oraz na swoją rzecz za roczną opłatą ryczałtową w kwocie **677,35,- zł** w tej samej skali. W/w małoletni pozostają ponadto pod opieką logopedy szkolnego.

*Powódka **M. Ś. (1)** określiła ich koszty utrzymania na kwotę **5.959,- zł** miesięcznie w odniesieniu do małoletniej powódki **D. Ś. (1)** i na kwotę **5.589,- zł** miesięcznie w odniesieniu do małoletniego powoda **D. Ś. (2)**. W skład wydatków na małoletnią powódkę podała: wyżywienie – **700,- zł**; odzież i obuwie – **350,- zł**; wakacje letnie i ferie zimowe – **350,- zł**; chesne za szkołę – **800,- zł**; prywatna opieka medyczna – **137,- zł**; prywatna opieka psychiatryczna i psychologiczna - **400,- zł**; lekarstwa i witaminy – **200,- zł**; część kosztów utrzymania zajmowanego m.in. przez nią lokalu mieszkalnego – **606,- zł**; książki i przybory szkolne – **50,- zł**; środki czystości i kosmetyki - **150,- zł**; opiekunka – **850,- zł**; koszty paliwa i amortyzacji pojazdu – **333,- zł**; koszty zajęć dodatkowych (basen, sztuki walki, kurs j. angielskiego) – **350,- zł**; ubezpieczenie – **13,- zł**; rozrywka i kultura – **250,- zł**; zabawki – **50,- zł**; terapia sensoryczna – **320,- zł**; okulary korekcyjne – **50,- zł**; łącznie **5.959,- zł**. W skład wydatków na małoletniego powoda podała: wyżywienie – **700,- zł**; odzież i obuwie – **350,- zł**; wakacje letnie i ferie zimowe – **350,- zł**; chesne za szkołę – **800,- zł**; prywatna opieka medyczna – **137,- zł**; prywatna opieka psychiatryczna i psychologiczna - **400,- zł**; lekarstwa i witaminy – **200,- zł**; część kosztów zajmowanego m.in. przez niego lokalu mieszkalnego – **606,- zł**; książki i przybory szkolne – **50,- zł**; środki czystości i kosmetyki – **150,- zł**; opiekunka – **850,- zł**; koszty paliwa i amortyzacji pojazdu – **333,- zł**; koszty zajęć dodatkowych (basen, sztuki walki, kurs j. angielskiego) – **350,- zł**; ubezpieczenie – **13,- zł**; rozrywka i kultura – **250,- zł**; zabawki – **50,- zł**; łącznie **5.589,- zł**. Wydatki na swoje bieżące utrzymanie określiła następująco: wyżywienie - **700,- zł**; odzież i obuwie – **350,- zł**; wakacje letnie i ferie zimowe – **350,- zł**; prywatna opieka medyczna **137 zł**; prywatna opieka psychiatryczna i psychologiczna **200,- zł**; lekarstwa i witaminy – **300,- zł**, część kosztów utrzymania zajmowanego m.in. przez nią lokalu mieszkalnego - **606,- zł**; środki czystości i kosmetyki – **100,- zł**; koszty paliwa i amortyzacji pojazdu – **333,- zł**; rozrywka i kultura – **400,- zł**, łącznie **3.476,- zł**. Od dnia 26 listopada 2007 roku prowadzi ona działalność gospodarczą pod firmą (...)H.U. (...) w formie dwuosobowej spółki cywilnej ze świadkiem **Z. B.**. Od dnia 5 stycznia 2015 roku partycypuje w jej zyskach i w jej stratach w 20%.; nadto uzyskuje rentę rodzinną z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w wysokości **1.422,50,- zł**. Za 2015 rok uzyskała ona przychód z tytułu uczestnictwa w niej w kwocie **156.238,61,- zł**, koszt uzyskania tego przychodu wyniósł **141.635,26,- zł**, zaś jej dochód wyniósł kwotę **14.603,35,- zł**.

c*.Kierując się naprowadzonymi przesłankami w postaci potrzeb małoletnich powodów i możliwości zarobkowych ich zmarłego ojca **D. Ś. (2)** nie sposób było uznać, że zasadne jest ustalenie na ich rzecz tytułem rozpatrywanej renty kwot rzędu po **3.000,- zł** miesięcznie na rzecz każdego z nich - wylczenie ich potrzeb na poziomie prawie **6.000,- zł** miesięcznie jawi się jako wygórowane i nadmierne. Przede wszystkim zważyć należało, że mają oni po 8 lat, a zatem uczęszczają do szkoły podstawowej; wydatki na nich są dość zbliżone (małoletni są bliźniakami) i ustalić trzeba było je na poziomie kwot **1.500,- zł-1.600,- zł** w skali miesiąca. Z racji ich kondycji zdrowotnej

uznano, że kwoty rzędu **200,- zł** miesięcznie na lekarstwa dla nich są w pełni usprawiedliwione; za takie uznano też wliczenie do ich potrzeb wydatków na naukę pływania czy j. angielskiego (nie ma w aktach sprawy potwierdzenia, aby trenowali oni sztuki walki); nawet przy uznaniu, że są oni alergikami, to kwoty rzędu **600,- zł** miesięcznie na wyżywienie winny im wystarczyć. Za wygórowane przyjęto – natomiast - wydatki na ich odzież i ich obuwie uznając za właściwą kwotę po **150,- zł** na każde z nich miesięcznie. Jeśli chodzi o część kosztów utrzymania lokalu mieszkalnego, w którym zamieszkują, to kwota ponad **600,- zł** na każdego domownika nie wydaje się wiarygodna; w szczególności by czynione były na niego aż tak znaczne wydatki w obszarze dostawy mediów; ponadto kwota np. **500,- zł** za dostawę energii elektrycznej dotyczy dwu miesięcy; podobnie rzecz ma się z opłatami za dostawę gazu - zatem kwota **300,- zł** miesięcznie na jednego domownika odpowiada średnim cenom tych dóbr i usług. Nie jest też tak, by, aby na każdego z małoletnich powodów przeznaczana była kwota po **800,- zł** tytułem czesnego w szkole, skoro z materiału dowodowego w tej sprawie jednoznacznie wynika, że nie uczęszczają już oni do prywatnej szkoły. Tak samo potraktować należało wydatek na opiekunkę po **850,- zł** na każdego z nich w skali miesiąca; skoro część dnia spędzają w szkole i wówczas jej nie potrzebują; a jeśli taka potrzeba zachodzi, to należało uznać, że jedna osoba opiekuje się obojgiem. Materiał dowodowy zgromadzony w przebiegu tego procesu nie potwierdził, że koszty pomocy psychologicznej dla nich to kwota aż po **400,- zł** miesięcznie; dlatego ten wydatek zredukowano do kwoty po **100,- zł** w tej samej skali. Uwzględniono – natomiast - wydatki na ich podręczniki (**50,- zł** miesięcznie); uznając jednocześnie, że wyjścia typu kino, teatr nie powinny opiewać na wyższą kwotę aniżeli **150,- zł** na jednego z nich miesięcznie. Zasadnym wydatkiem na rzecz małoletniej powódki są z pewnością okulary; również kwoty po **150,- zł** miesięcznie na zakup dla nich środków czystości i kosmetyków, tym bardziej, że są alergikami i mają problemy skórne.

Reasumując powyższe – przyjęć należało za adekwatne do ich roszczeń z tego tytułu kwoty po **1.200,- zł** miesięcznie na rzecz każdego z nich.

*Jednocześnie ustalić było trzeba, że możliwości zarobkowe zmarłego **D. Ś. (1)** nie sięgały kwoty **30.000,- zł** miesięcznie - analiza dokumentów tego dotyczących pozwoliła na określenie jego potencjału zarobkowego na poziomie kwot o wysokości **5.000,- zł - 7.000,- zł** miesięcznie; przy czym nie można było uznać, aby potencjał ten był wyższy przez to, że miał on zamiar założyć gospodarstwo agroturystyczne. Co prawda, w aktach przedmiotowej sprawy znajduje się warunkowa umowa sprzedaży w/opisanej nieruchomości, jednak brak było argumentów do redakcji tezy, że istotnie ta działalność powiodłaby się i powiększała jego dochody. Ustalono, więc, w świetle materiału tej sprawy - że w 2012 roku wskazana spółka cywilna, której był współnikiem ze świadkiem **K. C.** wygenerowała przychód w kwocie **98.520,24,- zł**; zakupiła towary handlowe i materiały za kwotę **36.272,16,- zł** (plus **15,64,- zł**), a wydatki związane z jej prowadzeniem wyniosły łącznie kwotę **46.537,32,- zł**. Dochód jej współników finalnie wyniósł więc kwotę **15.695,12,- zł**, a zatem nawet gdyby przyjęć, że dochód ten w całości pobierał w/w **D. Ś. (1)**, to uzyskałby (za 5 miesięcy trwania tej spółki) dochód w kwocie **3.139,02,- zł** miesięcznie. W 2013 roku (do dnia wypadku - 2 października 2013 roku) spółka ta wygenerowała przychód w kwocie **1.061.867,56,- zł**, zakupiła towary handlowe i materiały za kwotę **283.414,68,- zł** plus **108,55,- zł**, a wydatki związane z prowadzeniem jej działalności wyniosły łącznie kwotę **754.891,46,- zł**. Dochód współników wyniósł więc za 10 miesięcy jej trwania kwotę **23.452,87,- zł**, co dało mu kwotę **2.345,28,- zł** na miesiąc przy założeniu, że przypadało mu 100% zysku. Nie można było jednak twierdzić za pozwanym, że dochód ten wynosił po **1.500,- zł** miesięcznie, albowiem cyt. zmarły prowadził ponadto jednoosobową działalność gospodarczą; poza tym, powszechną praktyką jest, że przedsiębiorcy wliczają w koszty jej prowadzenia szereg wydatków np. związanych z utrzymaniem gospodarstwa domowego. O tym, że w istocie dochody te były wyższe świadczyć muszą chociażby załączone w niniejszym postępowaniu potwierdzenia przelewów na jego rachunek bankowy. W tej sytuacji wyliczyć było trzeba, że w czasie gdy, żył partycypował on w obowiązku alimentacyjnym kwotami po **1.200,- zł** miesięcznie na każdego z małoletnich powodów, a w pozostałym zakresie ich potrzeby opłacała powódka.

*Kontrowersyjną kwestią jest sytuacja małżonka osoby zmarłej w przyczynowym związku z rozstrojem zdrowia czy uszkodzeniem ciała w obszarze dotyczącym tego czy przysługuje mu roszczenie o rentę w sytuacji, gdy jest on w stanie sam się utrzymać. W praktyce i w doktrynie rysują się na tym tle rozbieżne poglądy – bardziej przekonujący jest, jednak, nie warunkujący tego taką okolicznością, skoro ma ona charakter odszkodowawczy; niemniej rozważyć je

należy zawsze w konkretnych okolicznościach (por. wyrok SN z 19 lipca 1974 roku, II CR 332/74; niepubl.; wyrok SN z 24 sierpnia 1990 roku, I CR 422/90, OSN numer 10 – 12, p. 124). Jeśli chodzi o roszczenie powódki **M. Ś. (1)** z tego zakresu zbudować należało tezę, że nie jest on udowodniony co do samej zasady. Jak wskazano wyżej, zgodnie z treścią normy z **art. 446 § 2 k.c.**... osoba, względem której ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny, może żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody renty obliczonej stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz do możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego... Takiej samej renty mogą żądać inne osoby bliskie, którym zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środków utrzymania, jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego...W czasie trwania małżeństwa nie można mówić o obowiązku alimentacyjnym między małżonkami, lecz o szczególnym obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, uregulowanym w normie z **art. 27 k.r.i.o.** Dopiero z momentem ustania małżeństwa w grę wejść może szczególny obowiązek alimentacyjny z normy **art. 60 k.r.i.o.**, ale tylko wtedy, gdy zostaną spełnione przesłanki w nim zredagowane. Zatem w odniesieniu do niej mógłby znaleźć zastosowanie jedynie zapis, że takiej samej renty mogą żądać inne osoby bliskie, którym zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środków utrzymania, jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego...W ocenie Sądu nie przytoczyła ona przekonującego materiału, z którego wynikałoby, że również do jej potrzeb zmarły mąż **D. Ś. (2)** przyczyniał się; przede wszystkim nie sposób pominąć tego, że prowadzi ona działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej - także przelewy wykonywane na jej rachunek bankowy z rachunku bankowego tejże spółki wskazały, że dochód z tej jej aktywności zawodowej opiewał na poziomie około **4.000,- zł** miesięcznie; a co za tym idzie, uznać było trzeba, że nie musiał on stale dostarczać jej środków na ten cel. Zresztą sama podnosiła, że w czasach, gdy żył mogła prowadzić działalność gospodarczą na szeroką skalę i uzyskiwać wyższy dochód; nie bez znaczenia pozostawał także fakt, że w ich związku panował ustrój rozdzielności majątkowej. Nie było też podstaw ku temu, aby uznać za udowodnioną tezę, że zasady współżycia społecznego uzasadniają przyznanie jej takiej renty, gdyż jest osobą aktywną zawodowo, nie pozbawioną możliwości zarobkowych. Dlatego też w tych realiach – mimo akcentacji w wyższej partii – iż zasadność takiego żądania nie powinna być warunkowana brakiem możliwości samodzielnego zyskania środków na realizację swoich zapotrzebowań nie można było przyznać jej racji w tej płaszczyźnie.

2. Treść **par. 3** powyższego unormowania przewiduje możliwość swoistej rekompensaty związanej ze znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego. W orzecznictwie przyjmuje się, że ma to na celu naprawienie szkód majątkowych, aczkolwiek niejednokrotnie trudnych do sprecyzowania (por. wyrok SA w Białymstoku, I ACa 30/01, OSA , numer 9, p. 49). Na ową sytuację składa się ogół czynników determinujących je, także wartości ekonomiczne – ale i utrata realnej możliwości stabilizacji warunków życiowych lub ich realnego polepszenia. Następuje ono m. in. wtedy gdy – jak w rozważanym przypadku – dochodzi do śmierci małżonka czy ojca dzieci wyczerpujących określony tym przepisem zakres podmiotowy najbliższych członków rodziny. Poza marginesem zastrzeżeń pozostawało, że zgon **D. Ś. (1)** pociągnął dla powodów takie konsekwencje – był on, bowiem, osobą aktywną, kreatywną; posiadał wiele planów; w tym dotyczących poszerzenia swojej działalności gospodarczej (gospodarstwo agroturystyczne), na rzecz której nabył nieruchomości. Nadto stracili oni jego dochody z dotychczas przez niego prowadzonej – co znacząco pogorszyło nie tylko ich położenie materialne, ale zamknęło im powyższe perspektywy. W aspekcie tym nie można było nie zauważyć tego, że powódka **M. Ś. (2)** – z racji konieczności większego zaangażowania się w wychowanie małoletnich powodów musi poświęcać im więcej czasu – nie mając pomocy z jego strony – co znacząco obniżyło jej możliwości zarobkowe i ewentualny dalszy rozwój w tej płaszczyźnie; otrzymuje ona z tego tytułu aktualnie o 30 % mniej zysku w stosunku do czasu sprzed tego zdarzenia. Kierując się tymi kryteriami uznać było trzeba, że adekwatna do tego jest kwota po **10.000,- zł** na rzecz każdego z powodów niezależnie od już im wypłaconej w tym zakresie przez pozwanego.

3. Ustawa z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy Kodeks Cywilny oraz niektórych innych ustaw (DU, numer 116, p. 731) dodała z dniem 1 sierpnia 2008 roku do zacytowanej normy z **art. 446 – par. 4** zezwalający osobom najbliższym zmarłemu dochodzenie pieniężnego zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Przesłanki do wystąpienia z takim roszczeniem są analogiczne, jak w przypadku dochodzenia naprawienia szkody majątkowej – zostały one opisane wyżej i bez wątplenia zrealizowały się w niniejszej sprawie.

-W judykaturze wskazane są kryteria, którymi należy się kierować przy ustalaniu jego wysokości biorąc pod uwagę to, że ma ono mieć przede wszystkim charakter kompensacyjny - wobec czego wysokość ta nie może stanowić zapłaty symbolicznej, lecz musi przedstawiać jakąś ekonomicznie odczuwalną wartość. Jednocześnie nie może być ona nadmierną w stosunku do doznanej przez poszkodowanego krzywdy, ale odpowiednią w tym znaczeniu, że powinna być – adekwatnie do tego - utrzymana w rozsądnych granicach odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa (por. wyr. SN z 28 września 2001 r., III CKN 427/00, niepubl.). Niewymierny tego charakter sprawia, że przy takich ustaleniach istnieje pewna swoboda oparta na całokształcie okoliczności danej sprawy - w orzecznictwie wskazuje się, że na rozmiar tej krzywdy mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań osoby bliskiej; poczucie przez nią osamotnienia i pustki po jej śmierci; jej cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołane tym; rodzaj i intensywność więzi łączącej ją z nim; wystąpienie u niej zaburzeń będących skutkiem tego odejścia (np. nerwicy, depresji); roli w rodzinie pełnionej przez osobę zmarłą; stopień w jakim będzie umiała się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej akceptacji tego; leczenie doznanej traumy; jej wiek (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 16 października 2012 r., I A Ca 435/12, LEX nr 1237230; wyrok SN z dnia 7 marca 2014 roku, IV CSK 374/13; LEX nr 1438653; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1962 r., 4 CR 902/61, OSNCP 1963, nr 5, póż. 107; w wyroku z dnia 24 czerwca 1965 r., I PR 203/65, OSPiKA 1966, póż. 92; por. też wyrok z dnia 22 marca 1978 r., IV CR 79/78, Monitor Prawniczy - Zestawienie Tez (...) str. 469). Każdy rozważany przypadek powinien być zatem – jak wskazano wyżej - traktowany indywidualnie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności konkretnej sprawy, przy czym ocena ta powinna opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie na wyłącznie subiektywnych odczuciach poszkodowanego. Analizowane zadośćuczynienie pieniężne ma na celu przede wszystkim złagodzenie cierpienia obejmując wszystkie - zarówno już doznane, jak i te, które mogą wystąpić w przyszłości. Ma więc ono charakter całościowy i powinno stanowić rekompensatę pieniężną za całą krzywdę doznaną przez poszkodowanego; mowa jest bowiem w ustawie o „ odpowiedniej sumie tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę ”, przyznawanej jednorazowo.

-Ustalając wysokość zadośćuczynienia na rzecz powódki **M. Ś. (1)** kierowano się przede wszystkim rozmiarem krzywdy, jakiej w wyniku śmierci męża **D. Ś. (1)** doznała mając na względzie charakter łączącej ich więzi; także jej sytuację osobistą i majątkową – przy uznaniu, że żądana przez nią z powyższego tytułu kwota **100.000,- zł** jest nadmierna. Ocena całokształtu materiału dowodowego zgromadzonego w tej sprawie pozwoliła na ustalenie, że relacje między nimi były bliskie, a jego strata była dla niej ogromnym ujemnym przeżyciem; uporanie się przez nią z bólem, rozpaczą i żałobą po nim wymagało czasu; do dzisiaj odczuwa tego ujemne następstwa. Wskutek jego zgonu utraciła – co już eksponowano wyżej - osobę najbliższą zapewniającą jej poczucie bezpieczeństwa, bliskości, miłości i szczęścia.

W tym świetle przyjęto za uzasadnione przyznanie jej zadośćuczynienia w kwocie **80.000,- zł** przy oddaleniu jej żądania w pozostałym zakresie i uwzględnieniu już uzyskanej przez nią od pozwanego.

-Ustalając je – natomiast – dla małoletnich powodów **D. Ś. (1)** i **D. Ś. (2)** należało mieć na uwadze to, że – choć w mniejszym stopniu od w/w - przeżyli oni żałobę po cyt. zmarłym ojcu (patrz opinie biegłych sądowych z dziedziny psychiatrii i psychologii); i że fakt ten aktualnie ich nie obciąża; to jednak stracili jedną z najbliższych im osób. Nadto sytuacja ta stwarzać może im w przyszłości dyskomfort polegający na poczuciu, że inni mają ojca, a oni nie; także w aspekcie budowania ich przyszłych relacji rodzinnych; rozwijania zainteresowań czy korzystania z jego pomocy i z jego opieki.

W tym świetle przyjęto za uzasadnione przyznanie im zadośćuczynienia w kwocie po **50.000,- zł** przy oddaleniu ich żądań w pozostałym zakresie i uwzględnieniu już uzyskanej przez nich od pozwanego.

4. W par. 1 wskazanego przepisu przewidziane jest roszczenie o zwrot m.in. kosztów leczenia – obejmują one faktycznie poniesione bez względu na to kim był dla zmarłego. Powódka **M. Ś. (1)** niewątpliwie je poniosła przedstawiając dokumenty z tym związane na kwotę **916.07,- zł**. Konieczność tego nie wzbudzała zastrzeżeń, skoro w/w przez dłuższy czas był leczony we W.; przebywał także w Szpitalu (...) sp. z oo z/s w R.; dokąd musiała dojeżdżać, co w oczywisty sposób je generowało.

D. Każda z w/w kwot zmniejszona została o 45 % z tytułu przyczynienia się cyt. zmarłego do powstania szkody (patrz opinia biegłego sądowego z dziedziny kryminalistyczno – technicznej rekonstrukcji wypadków drogowych).

3.476,- zł. O przyczynieniu się mówi norma z **art. 362 k.c.** – przy czym dotyczy ona odpowiedzialności zarówno za wyrządzenie szkody z czynu niedozwolonego; jak będącej następstwem niewykonania lub nienależytego zobowiązania. Spośród wielu sporów doktrynalnych co do samego rozumienia tego pojęcia – na gruncie tego przepisu funkcjonuje koncepcja kauzalna. Przesłanką jego zastosowania stwarzającą możliwość ewentualnego obniżenia odszkodowania jest taki związek między działaniem lub zaniechaniem poszkodowanego, że bez tego nie doszłoby do szkody lub wystąpiłaby ona w mniejszym rozmiarze (przyczynowość adekwatna) tj. takiego, któremu można przypisać cechę obiektywnej naganności nie mieszczącej się w przyjętych regułach postępowania.

-Przenosząc te uwagi na rozważany przypadek należało zbudować przekonanie o tym, że postępowanie **D. Ś. (1)** spełniło te kryteria. Nie dostosowując się do zaistniałej sytuacji drogowej; nie zachowując bezpiecznej prędkości i techniki jazdy; wjeżdżając na skrzyżowanie, gdy znajdował się tam inny uczestnik ruchu naruszył on normę z **art. 25** prawa o ruchu drogowym. Najlepszym tego przykładem jest to, że poruszający się tym samym pasem drogowym dwaj inni uczestnicy takiego zderzenia uniknęli; także przed tym faktem prezentował on jazdę wyjątkowo dynamiczną; skoro zatrzymał się poza linią przed znajdującą się w tym miejscu sygnalizacja świetlną.

E. Jak wskazuje norma z **art. 481 § 1 k.c....** w sytuacji, gdy dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia... Stosownie natomiast do normy z **art. 14 ust. 1** cyt. ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie - tym bardziej rozstrzygnięto o nich zgodnie z żądaniem powódki, zasądzając je od dnia po upływie tego terminu.

(punkt **I, II, III** wydanego w tej sprawie wyroku)

Koszty niniejszego postępowania:

W przedmiotowej sprawie objęły one opłatę sądową (**21.946,- zł**), wydatki poniesione na przeprowadzone w tej sprawie dowody z opinii biegłych (**9.248,24,- zł**), stawiennictwo świadka (**370,- zł**) oraz koszt procesowego zastępstwa stron (**14.400,- zł**) przy rozdzieleniu ich adekwatnie do wyniku tego sporu – prawnym wsparciem rozstrzygnięcia o nich były przepisy **art. 108 par. 1 k.p.c.; art. 98 par. 1 i par. 2** k.p.c.; ustawy z dnia 28 lipca 2003 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych; rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych; rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie.

(pkt. **IV** wydanego w tej sprawie wyroku)

(-) Zofia Lehmann

Z. Odpis wyroku plus uzasadnienie proszę doręczyć pełn. stron

Odnotować.

Proszę przedłożyć za 14 dni

Pn. dn. 25 stycznia 2019 roku (-) Z. lehmann